

Št. 5, 6.

Leto XX.

NARODNI GOSPODAR

Glasilo „Zadružne Zveze“
v Ljubljani

V Ljubljani, 10. marca 1919.

Garje, srbečico
odpravi najhitreje dr. Emil Fleschevo izvirno, za-
konito zavarovano

■ „Skabaform mazilo“ ■

Lonček za poskušnjo K 230, veliki lonček K 4—,
družinska porcija K 11—.

Ob večjih naročilih za živali stopijo v veljavo
sledede cene: 1 kg K 25—, 5 kg K 100—,
10 kg K 180—, 25 kg K 400—.

Ekspedicija franko. Dobiva se izključno pri
izdelovalcu:

Dr. EMIL FLESCHEOVA lekarna „Pri kroni“
Győr (Raab), Ogrsko.

Vabilo na redni občni zbor
Občnikoristne stavbene zadruge

„Ljudski dom“,

registrirane zadruge z omejeno zavezo
v Ljubljani,

ki se bo vršil dne 27. marca 1919. ob 5.
uri popoldne v ljudskem domu v Ljubljani
I. nadstropje.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Potrjenje letnih računov.
4. Volitve novega načelstva in nad-
zorstva.
5. Slučajnosti.

C. kr. priv. pred ognjem i tatovi varne
blagajne

prodaja najceneje dobroznana tovarna blagajn

M. ADLERSFLÜGEL

založnik Reiffeisnovih posojilnic

DUNAJ I., Franz Josephs-Quai šte. 27.

Za dosego zadovoljive, res dobičkanosne
žetve je poraba

kalijevih solij

:: poleg gnojil fosforne kisline in dušika ::

neobhodno potrebna.

Kajti če se ne pridene kalij, ne moreta fo-
sforova kislina in dušik provzročiti ne ::

največjega pridelka, ne najboljše kakovosti.

Kajnit in koncentrirane kalijeve soli prodajajo
vse kmetijske zadruge in društva ter združne
zveze po izvirnih cenah in pogojih kalijevega
sindikata.

NARODNI GOSPODAR

Glasiło Zadružne zveze v Ljubljani.

C. kr. pošne hranilnice štev. 64.846.

Telefon štev. 216.

Kr. odrske hranilnice štev. 15.649.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri krone na leto, za pol leta dve kroni, za četrt leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krone na leto. — Posamezna št. 20 vin

izhaja 10. in 25. vsakega meseca. Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratov po 30 vinarjev od enostopne petit-vrste, za večkratno inseracijo po dogovoru.

Med starim in novim gospodarskim redom.

Prorokovanje je sicer jako nehvaležna obrt, posebno na gospodarskem polju, vendar lahko mirno trdimo, da je stari kapitalistični gospodarski red opravil, da smo glede gospodarske podlage družabnega reda na pragu nove dobe, ker to ni več prorokovanje ampak samo opazovanje in označba gotovega dejstva.

Kapitalistični gospodarski red ni dogospodaril, kakor mu je prorokoval Marx v svoji duhoviti domnevi, ki je postala veroizpoved deloma zelo fanatične gospodarskopolične delavske organizacije. Ni ga premagala ogromna večina sproletariziranih mas, ampak sam je nekako onemogel pod bremenom, ki ga je zlasti vojno gospodarstvo med svetovno vojno nagromadilo na njegova pleča in ramena.

Razlogi, s katerimi so njegovi zagovorniki vtemeljevali nujnost njegovega obstoja, so se izkazali kot ravno tako površni, vzeti kratkovidno iz njegovega začetnega razvoja kot razlogi za način njegovega razpada, ki jih je postavil Marx.

Ta gospodarski red jamči za najvišje stopnjevanje produkcije in najboljšo ter najsmotrenejšo uporabo produktivnih sil, ker nudi vsakemu proizvajalcu in vsakemu delavcu, ki ima kolikor toliko vodilno mesto, vse uspehe njegovega dela in uspeha. Sebičnost da je najmočnejši vzgon vsega človeškega delovanja. Samo če se njej prepusti popolna vlada, se bodo vse človeške sile popolnoma izrabile. Svobodno gospodarsko tekmovanje se imenuje čarovniško mazilo za kolesa gospodarskega napredka. Ponudba in povpraševanje je edino zdravo ravnilo in merilo, ki naj ureja proizvodjanje gospodarskih dobrin, njih krojenje in razdeljevanje. Vsakdo lahko vidi, da cel stroj gre izvrstno, če se v posameznih slučajih godi krivica, kdo bi na to gledal pri tako neizmernem obratu. V tako neizmerni stvari bi bilo preveč nevarno tvegati poskuse. Če se enkrat podere stavba, ki je dolgo

kolikor toliko dobro služila, kdo nam jo postavi nazaj, če bi se novi gospodarski red ne obnesel. Tudi načela mehanične vztrajnosti ni zavreči. To se je navajalo kot neovrgljiva dogma.

Že med razvojem do začetka svetovne vojne se je kapitalistični gospodarski red pomešal precej z ustanovami in uredbami, ki so bistveno tujerodnega značaja. Ni si mogel usvojiti državnih gospodarskih podjetij, nasprotno državna gospodarska podjetja so zavzemala vedno večji obseg. Tudi je znala dobiti država vpliv in soodločevanje pri raznih privatno kapitalističnih podjetjih. Njenemu yzgledu so sledile občine in dežele. Zakoni za delavsko varstvo in sploh vsa socijalnopolitična zakonodaja pomenja velikansko omejitev čistega kapitalističnega gospodarskega reda. Spretna uporaba združevanja je silno pospešila rastočo moč kapitalizma, vendar so tudi mali ljudje z združevanjem v zadrugah in strokovnih organizacijah silno okrepili svojo odporno moč.

Med vojno se je veliki kapital moral tesno združiti z državo in njenim militarizmom. Misel, ki je iskala proti napredujočemu kapitalizmu pomoči v poddržavljenju, je država v vojnem stanju v veliki meri izrabila. V svojem področju so si organizacije velikega kapitala ohranile svobodne roke, povsod drugod pa so z veseljem gledale razširjanje državnega vpliva. Tesna vez med velikim kapitalom, ki je omogočal velikanski vojni obrat, in državo ki se je izpremenila v velikanski vojni stroj, je po polomu države nujno potegnili tudi veliki kapital za njo. Ko je onemogla ogromna ruska država in zagrmela po tleh, je zinagala med Rusi ideja boljševikov, ki so obetali, da bodo odstranili tudi privatnokapitalistični gospodarski ustroj in ga nadomestili s pravičnejšim komunističnim gospodarskim redom. Vsi tisti, ki so bili zaverovani v zasebno gospodarski evangelij predvojne dobe, so bili prepričani, da je nova zgradba nemogoča, da bo napovedano dete še pred rojstvom propadlo. Boljševiška država s svojim novim gospodarskim redom se še ni ustalila, nihče še ne ve, ali se bo obnesla ali ne, stara vera v edinozveličavnost zasebno gospodarskega reda se je pa že zrahljala. Celo listi in pisatelji, ki so doslej pisali vedno v smislu velikega kapitala, so začeli na novo pretresati vprašanja in sodbe, ki so veljale dozdej kot dognane zanje. Tako se je odkrilo, da zasebna lastnina in egoizem kot najboljše gonilo gospodarskega napredka ne drži več. Dejanski voditelji velikih gospodarskih podjetij niso več njihovi lastniki ampak njihovi uslužbenci, ki dostikrat niso nič deležni večjih dobičkov vsled njihovih iznajdb ali strokovne spretnosti. Veliki kapitalist je svoje premoženje podedoval ali čisto slučajno pridobil in za gospodarsko izpopolnitev ali napredek pogosto nima nikakih zaslug. Nadarjeni ljudje, ki vsled obstoječega zasebno gospodarskega reda brez znatnega kapitala svojega talenta na gospodarskem poprišču ne morejo uveljaviti, pa kakor vsakdanja izkušnja uči, ne marajo zasebnega službodajalca, saj se vedno bolj množe tožbe, da vse tišči v javne službe. Tako je prišlo celo do predlogov, da naj država sodeluje pri produkciji in gospodarskem delu tudi zato, da bo mogla dati nadarjenim državljanom priložnost, da tudi brez zasebnega kapitala uveljavijo svoje zmožnosti.

Tudi o tem se je začelo resno dvomiti, da bi bil povišani dobiček, pomnoženi dohodek temeljni nagib delavnosti in podjetnosti sposobnih gospodarskih delavcev. Kakor na drugih poljih je tudi na gospodarskem polju veselje do dela in novih kombinacij, sladkost uspehov in priznanja globlje gibalo kot denarni dobiček in razkošno uživanje, ki ga večji denarni uspeh omogoča, saj je povsod skromnost in revščina večja izumiteljica kot razkošnost.

Gospodarskega napredka zasebni kapital ni ustvaril sam iz sebe. Pri gradnji industrije je morala pomagati država. Pri vsaki izpremembni konjunkturi ali drugih okoliščin je morala država ščititi veliki kapital kot nabogljeno dete. Ko se je bilo treba prilagoditi novim potrebam vsled svetovne vojne, je zopet razprostrla država materinsko roko nad zasebni veliki kapital, dočim je prav mačehovsko zavihnila meč na druge gospodarske činitelje.

Socijalizacija premoženja je bil klic, ki je odmeval iz vseh lukenj v razvalinah, ki nam jih je pustila svetovna vojna. Vse stranke in struje so ga napisale na svoje prapore. Začeli so se ustanavljati posebni uradi za nacijonaliziranje premoženja. Vendar moramo priznati, da stvar niti od daleč ni tako jasna, kot se na prvi pogled zdi. Lahko rečemo, da si večina pod temi izrazi ne predstavlja kaj določnega, stvarnega ampak samo nekaj novega, boljšega, v točno opredelitev se ne spušča.

Če si prisvojimo program podružabljenja premoženja, se moramo istočasno odločiti, ali smo za to, da naj preide premoženje v last in posest cele družbe, ki tvori državo, oziroma v posest države same, in v tem slučaju tudi, ali naj se podržavi vse produktivno premoženje ali samo gotovi deli in kje bi bilo postaviti mejo, ali smo zato, da se podružabi premoženje na tak način, da vsaka organska skupina, ki tvori poseben produktiven obrat, preide v last in posest samo tiste družbe, ki pri tem proizvajanju sodeluje.

Treba si je predočiti samo par konkretnih zgledov, pa se takoj uvidi, da se nobeden od teh dveh načinov ne da izvesti do skrajne doslednosti in da bi vsako pretiravanje v tem oziru imelo samo slabe posledice. Proti podružabljenju premoženja v obliki podržavljenja bodo po vojni morda še večji pomisleki kot bi bili pred vojno. Državna uprava se je slabo izkazala, javno mnenje danes zahteva, naj se izloči, kjer je le nadomestljiva. Ni samo strah pred birokratizmom vzrok tudi nezaupanje v moralo uradništva je z moralo vred padlo. Gotovo pa bo podržavljenje gospodarstva še precej napredovalo.

Tudi podružabljenje premoženja v tem smislu, da bi posamezni produktivni obrati postali izključna last sodelujočih producentov, bi v skrajni doslednosti in popolnosti ne bilo koristno, morda niti izpeljivo, ker bi na tak način lahko nastali nevarni monopoli, vendar bi bil v tem oziru še velik napredek umesten in potreben.

Že sedanji znaki kažejo v tem oziru veliko stremljenje, ki gre za tem, da vse delavne moči, ki pri posameznih obratih ali panogah sodelujejo, postanejo lastnice ne samo sadov svojega dela ampak tudi produktivnih sredstev. Nove organizacije s tem ciljem nastajajo vedno pogostejše.

V bližnji bodočnosti se obeta živahno tekmovanje med tem stremljenjem in med stremljenjem po podržavljenju vsega premoženja na eni strani, na drugi strani pa z organizacijami kapitala, ki bodo samo obsebi umevno skušale ohraniti pretežen upliv na gospodarski proces lastnikom kapitala.

Zadružništvo se je izkazalo kot najuspešnejša oblika za zbiranje in organiziranje gospodarsko šibkih delavnih produktivnih moči. V vojni je pokazalo, da se lahko prilagodi vsakokratnim razmeram. Po vojni ga čaka nova preizkušnja. Tudi to bo prestalo, zadrugarji pa morajo vsak čas razumeti položaj.

Dr. M.

Miloš Stibler:

Zadružni kongres zaveznikov v Parizu.

Amerikanski zadrugar Bruce Brougham, ki je član Wilsonovega spremstva v Parizu, je izrazil željo, da se skliče v Pariz posvetovanje zadrugarjev. Francoški zadrugarji so se izjavili za ta predlog in zborovanje se je vršilo v Parizu dne 8. in 9. februarja 1919. Povabljene so bile vse one centralne zadružne organizacije, ki so včlanjene v londonski Mednarodni zadružni alijanci in imajo svoj sedež v deželah antante. Gre torej v prvi vrsti za konzumne zadruge. Na kongresu so bile zastopane sledeče dežele: Severna Amerika, Francoska, Anglija, Belgija, Čehoslovaška, Italija, Grška in Rusija.

Predsedoval je znameniti francoski zadrugar profesor Žid (Gide), ki je v otvoritvenem govoru omenjal, da še ni prišel čas povabiti na kongres zadrugarje vseh narodov. Čas mora poprej zaceliti rane zadnje vojske. Opozarja nadalje, da se bo morala bodoča družba narodov naslanjati na splošen interes konzumentov. Dasiravno solidarnost gospodarskih interesov ne zadostuje za vzdrževanje svetovnega miru; k temu je treba še posebne vzgoje vseh članov človeške družbe.

V naslednjih govorih so Angleži slavili velike uspehe, ki jih je doseglo zadružništvo tekom vojske in opozarjajo osobito na mednarodne trgovske stike zadružnih organizacij. Zastopnik Belgije hvali, da se ni povabilo tudi sovražnikov na kongres. L. 1813 je mednarodni kongres v Glasgowu sklenil resolucijo, glasom katere je sleherna zadružna organizacija dolžna z vsemi sredstvi podpirati mirovna stremjenja. Belgijski zadrugarji hočejo najpoprej vedeti, ali so nemški zadrugarji storili napram tej resoluciji svojo dolžnost; še le od povoljnega odgovora na to vprašanje da je dana možnost, obnoviti z Nemci tovariške odnose. Zastopnik iz Češke poroča, da se zadrugarji mlade čehoslovaške republike zavzemajo za to, naj se uvede zadružni pouk v vse javne šole. Nadalje je zveza čeških konzumnih zadrug vladi predlagala, naj se razlasti vsa veleposest, ki se jo naj obdeluje potom produktivnih in konzumnih zadrug. Deželo treba napolniti z zadružnimi organizacijami vseh vrst in s tem pripraviti pot novemu socijalizmu. Rus Čajkovski opozarja na velik napredek zadružništva v severni Rusiji. Da se uredi ruske razmere, k temu je potreben pozitiven zadružni socijalizem.

Razpravljalo se je tudi o vprašanju, kako pomagati zadružnim organizacijam onih dežel, ki so vsled vojske bile najbolj opustošene. Angleški delegat Maxwell je naznanil, da sta obe angleški osrednji zadružni nakupni organizaciji že sklenili dati belgijskim zadružnim organizacijam na nedoločen rok brezobrestno posojilo v skupnem znesku po 100.000 funtov šterlingov, kar bi bilo v predvojni kronski veljavi okroglo 2.400.000 K, danes pa najmanj petkrat več. Podobna posojila dobe tudi zadružne organizacije ostalih držav, ki bodo potrebne take pomoči. Kongres je izvolil poseben interaliiran zadružni odbor, ki ima nalogo to akcijo enotno izvesti.

Nadalnje tri razpravne točke so bile te-le: 1. Kako bo vplival novi mir na gospodarske stike narodov in na zadružništvo? 2. O sodelovanju zadrug pri aprovizaciji onih antantnih dežel, ki so bile vsled vojske opustošene. 3. O medsebojnih kupčijskih zvezah osrednjih zadružnih organizacij posameznih narodov. O teh vprašanjih se je obravnavalo v posebnem odseku. Le-ta je izdelal rezolucijo, ki jo je kongres odobril. Rezolucija slove:

I. Vpliv novega miru na gospodarske stike narodov in na zadružništvo.

Dne 7. in 8. februarja 1919 v Parizu zbrani zadrugarji antantnih držav smatrajo za svojo dolžnost, predložiti na mirovni konferenci zbranim antantinim diplomatom želje organiziranih konzumentov. Dolžnost zadružnih organizacij posameznih držav je delovati na to, da vlada lastne države vzprejme te zahteve.

Zadružne zveze interaliiranih držav so tekom vojske dokazale, da so bile le one v stanu uspešno vplivati na regulacijo tržnih cen in zagotoviti metodično kontrolo racijoniranja. So to najboljše naprave za varstvo interesov konzumentov in resnično služijo gospodarskim koristim splošnosti. Zato smatrajo za svojo dolžnost pečati se z vprašanjem, kako bodo določbe mirovne pogodbe vplivale na gospodarske odnose narodov in na vedno bolj se razvijajoče konzumno zadružništvo. Z ozirom na mirovni kongres zahtevajo konzumne zadruge sledeče:

1. Interaliirani prehranjevalni odbori, ki imajo nalogo, vsa živila celega sveta med narode pravično razdeliti, naj vnaprej obstoje in se naj njihova oblast še razširi.

2. Interaliirano nadzorstvo za prevoz vsega blaga na suhem in na morju; določitev maksimalnih tarifov in zavarovalnih cen za to blago, v kolikor se posamezne vlade ne pečajo same z dotičnimi posli (transport in zavarovanje).

3. Sodelovanje javnih oblasti in zadružnih organizacij v vsaki državi, da se skupno importirano in ostalo blago pravično in za primerno ceno razdeli.

4. Za razdeljevanje živil se mora ustanoviti mednarodni statistični gospodarski urad, ki naj daje interaliiranim prehranjevalnim odborom potrebna navodila. Ta statistični urad bi na podlagi poznanja potreb, pripomočkov, produkcijskih in konzumnih razmer vsake države pripravljaj gospodarsko kooperacijo in delitev dela med narode.

5. Vse države, ki vstopijo v zvezo narodov, sklenejo med seboj trgovsko pogodbo, ki mora vsem pogodbenikom zagotoviti jednake pravice. Zato carine ne smejo imeti prohibitivnega značaja in se jih sme pobirati, dokler še obstoje, le v fiskalične svrhe. Izvozne premije so dovoljene le izjemoma in samo začasno.

6. Pospeševati izmenjavljive zveze; pospeševati izmenjavo pridelkov, kapitalov in oseb. Enotnejše urediti socialno postavodajo, istotako mero in denar. Olajšati potovanje in naseljevanje v posameznih državah.

7. Sprejeti mednarodni finančni sistem za likvidacijo vojnih dolgov.

8. Skupni študij velikih mednarodnih gospodarskih načrtov (n. pr. podmorski tunel med Francijo in Anglijo); ravno tako mednarodno nadzorovanje trgovine z zdravju škodljivimi izdelki, da se pospešuje socialna higijena. Uresničenje teh načrtov bi se moralo izvršiti brez zasebnih, dobičkarskih družb, pač pa s sodelovanjem in pod nadzorstvom zastopnikov organiziranih konzumentov.

9. Zastopniki zavezniških združnih organizacij so mnenja, da bodo te odredbe gospodarska posledica politične zveze narodov. Te odredbe gospodarske defenzive pa ne izključujejo prisilnih sredstev proti onim državam, ki ne bi pristopile k zvezi narodov. Predpogoj za njih uresničenje je, da se gospodarsko obnove vsi oni kraji, ki jih je vojska opustošila.

Zastopniki zavezniških združnih organizacij niso pozabili, da vzroki vojsk nikdar niso zgolj gospodarskega značaja. Mednarodna zasebna trgovina svetu nikdar ni dala miru, temveč je povzročala nebroj konfliktov vsled tega, ker tvori obliko boja: Boja za dobiček. Združna organizacija pa je primerno sredstvo, da podpre končno organizacijo miru, prvič z skupnim združnim delovanjem združenih konzumentov in drugič potem gospodarske kooperacije raznih narodov.

II. Pomoč zadrugam v opustošenih krajih.

Konferenca sklene, da se za podpiranje zadrug v krajih, ki jih je vojska opustošila, takoj osnuje interaliiran odbor. V ta odbor odpošljejo združne organizacije: Angleška 3, Francoska 1, Belgija 1, Italije 1 in Čehoslovaška 1 zastopnika. Odbor zbira naročila in razdeljuje blago s sodelovanjem osrednjih nakupnih organizacij. Si preskrbuje izvozna dovoljenja. Določa pod garancijo združnih organizacij visokost kreditov. Odboru se doda zastopnik angleške združne unije v svrhu razdeljevanja in nadzorovanja nabranih podpornih prispevkov. Prva odborova seja se vrši 4. marca 1919 v Londonu.

III. Mednarodni trgovski odnošaji združnih osrednjih organizacij.

V potrditev svoje resolucije iz l. 1916 sklene konferenca ustanoviti mednarodni združni urad za statistiko in komercijelne informacije. Organizacijo urada izvede interaliiran združni odbor, ki se naj peča tudi z vprašanjem mednarodnih združnih trgovskih odnošajev.

Naše vinarske zadruge.

I.

Vipavska zadruga.

Svoje čase je vipavska dolina svoj vinski pridelek prodajala samo Rovtarjem, Pivčanom in Kraševcem. Tu moramo omeniti, da Kras prideluje po večini črno vino „teran“, radi tega hodijo kraški gostilničarji v Vipavo po belo vino. Ti okraji so imeli in imajo še danes radi tako vino, ki je bolj na tropinah prekipelo. Izven teh krajev pa zagatna vina nimajo odjemalcev.

Zavednost vipavskega kmeta je začela misliti, kako bi svoj vinski pridelek bolj v svet spravila, ker bili so časi, ko je Vipavec milo pogledaval, kedaj bo prišel Kraševce proti Mančam, Rovtar proti Vrhpolju in Pivčan doli po Rebernicah v Vipavo po vino.

Začela so se predavanja, na katerih so vinarski strokovnjaki ljudem priporočali vino pripravljati po novem sistemu in mu dati na ta način podlago za eksport. Vipavci so se tega poprijeli. Vipavski rodoljubi so začeli delati načrte, kako organizirati vinsko kupčijo. To so bili: bivša poslanca Lavrenčiča, Ferjančiči in Uršič; na čelu vsem tem nepozabni, prezaslužni dekan vipavski, pokojni M. Erjavce. Če se ne motimo, nekako pred 25 leti so ustanovili vinarsko zadrugo, sedanje Kmetijsko društvo. Pozneje so spremenili ime zadruga, ker so se pričeli baviti tudi z drugimi potrebami za svoje člane. Spočetka je imela zadruga veliko težkoč, urediti obrat, obenem se boriti z nasprotno politično stranko, katera je je bila tiste čase vedno pripravljena zadrugi škodovati, kjer ji je le mogla in najraje bi jo bila s stankarskega stališča umorila, ali možje, ki so prevzeli delo pri zadrugi, se niso dali ustrašiti. Skrbi, požrtovalnosti, potrpljenja je bilo dosti, nad 10 let so delali, predno je prišlo društvo na svoje pravo stališče, ali trdna volja je vse uredila. Vipavska dolina je danes ponosna na svojo gospodarsko organizacijo. Ta organizacija je postavila vipavsko vino na svetovni trg, ona je v vseh potrebah in v vsakem slučaju v pomoč kmetu, to se je pokazalo posebno med vojno. Tukaj moramo omeniti, da isti Uršič, ki je pri ustanovitvi zadruga prevzel vodstvo, nepretrgoma še danes vodi Kmetijsko društvo, ob strani pa ima mesto pok. dekana g. Erjavca, sedanjega dekana g. A. Lavriča. Člani v načelstvu so pa vedno pravi vipavski kmetje.

Ker je vipavska protipolitična struja videla, da društvo vseeno napreduje, dasiravno mu je vedno metala polena pod noge, je tudi ona ustanovila svojo vinarsko zadrugo in smemo reči s precejšnim številom članov, ali temelj zadrugi so postavili slab; konkurenca Kmetijskemu društvu na taki podlagi ni mogla uspevati. Preminula je in je svoje člane občutno prizadela.

II.

Vinogradniško društvo.

Pokojni dr. Krek je hotel vse gospodarske sile organizirati. Videl je posebno isterskega kmeta, kako ga laški oderuhi pritiskajo posebno pri njegovem glavnem pridelku to je pri vinski kupčiji. Po dr. Krekovi inicijativi se je leta

1898 ustanovilo v Ljubljani „Vinogradniško društvo“, katerega namen je bil pomagati vinorejcem v širokem obsegu, tudi Štajercem se je hotela s tem pokazati naklonjenost.

Ustanovitev tega društva je imela tudi namen, podpirati konzumente. Društvo je kupilo Šušteršičevo, tako imenovano Bobenikovo posestvo na Glincah, katero je bilo s svojimi lepimi kletmi kot za nalašč za tako podjetje in blizu mesta. Društvo je, kakor pri nas navada, začelo z velikim pompom, katerega je delal tedanji poslovodja Petrič, kateremu se je v škodo društva vse preveč zaupalo. Načelnik društva pokojni svetnik Vencajz, kateri je imel najboljši namen in si je prizadeval, da bi društvo uspevalo, je kmalu sprevidel, da pod takim vodstvom ne bo uspeha, ampak nasprotno. Odstranil se je poslovodja Petrič. Kleti so se potem izročile v vodstvo tedanjemu zaupniku vipavskega kmetijskega društva I. Cotič-u. Vodstvo zadruga se je po odstopu poslovodje Petriča prizadevalo popraviti, kar se je preje zagrešilo in društvo je začelo polagoma delovati, ali enemu ni bilo to društvo pri srcu in komaj v tretjem letu svojega obstanka je pod njegovim pritiskom moralo Vinogradniško društvo prenehati, to je bil tedanji načelnik Ljudske posojilnice dr. Šušteršič. Dolg vinogradniškega društva je bil pri tej posojilnici in zmagal je njen načelnik. Vinogradniško društvo se je razdružilo. Posestvo in ves lepi inventar z vinom je bil prodan za bagatelo vinskemu trgovcu E. Jegliču iz Žirovnice.

Nas vse, ki smo vedeli ceniti vrednost društva in njegovo prihodnjost, je bolel ta razpust. Največ bi vedel o tem povedati vneti zadrugar in gospodarski delavec Ivan Stanovnik iz Horjula, ki je pri tem društvu pridno sodeloval.

III.

Dolenjske vinarske zadruga.

O teh zadrugah nimamo dosti pisati, le toliko vemo, da so jo svoje čase v Krškem ustanovili, pripravili so vse potrebno, kleti uredili in je že začela delovati, ali kar lepega dne se je slišalo, da je zadruga prenehala s svojim delovanjem in posodo razprodala.

Zakaj se je to zgodilo, bodo najboljše vedeli sami zadrugniki.

V Metliki je tudi vin. zadruga, načelnik te zadruga je g. Alojz Mihelčič župan iz Lokvice. Ali ta zadruga je, kolikor je nam znano, žali Bog! že več let samo na papirju.

Po teh dveh zadrugah previdimo, da Dolenjska in Belokrajina, dasi imajo izbornega vinskega strokovnjaka med seboj, niso še godne, da bi se same zase organizirale in svojo zadrugo na pravo delo postavile.

IV.

Deželna vinarska zadruga.

Po razdružitvi „Vinogradniškega društva“ so prišla zopet leta, ko je naš vinogradnik britko občutil tujo vinsko konkurenco, svoj dobri pridelek je ponujal in silil na vse strani, toda ni ga mogel v denar spraviti. Začelo se je zopet

misliti na potrebo „Vinarske zadruge“, da bi imeli vinorejci vsaj nekaj zaslombe. Potreba se je čutila splošno.

V letu 1909 je bil v veliki dvorani Uniona ustanovni občni zbor „Deželne vin. zadruge.“ To zborovanje je bilo nekaj izvanrednega, kdor se ga je udeležil, mi mora pritrditi. Takrat so prišli v velikom številu posestniki in zastopniki iz Vipavske, Dolenjske in Belokrajine. Vsi posebno Vipavci, dasiravno imajo svojo izborna zadrugo, so se zavedali potrebe „Deželne vin. zadruge,“ katere dolžnost bi bila v Ljubljani pospešiti in povzdigniti ugled naših domačih vin in po potrebi in razmerah razširiti svoj delokrog. Zadruga se je ustanovila na nadstrankarski podlagi, kar dokazuje zapisnik tedaj upisanih članov.

Zadruga se je začela pripravljati in polagoma delovati, pridobivala si je zaupanje, širila in večala je svoj delokrog. Podlaga njenemu napredku je bila:

1. ureditev glavnih kleti in
2. ureditev Unionske kleti.

Podpisani je kot poslovodja vzorno uredil Unionsko klet, kar je uprava Uniona tudi sama priznala.

Unionska klet je postala pravi centrum, kjer so se zbirali krog zadruge meščani, z dežele in tujci od vseh strani. Večkrat smo imeli priliko slišati tujce, ki so občudovali naša kranjska vina. Načelstvo zadruge bi moralo biti na to ponosno in gledati, da zadruga v korist vinorejcem, za katere je bila ustanovljena še bolj razširi svoj delokrog, ali mesto tega so žali Bog hoteli nasprotno. Zadruga je Unionsko klet, kar za gotovo vemo, sama prostovoljno opustila in ni hotela sprejeti novih pogojev upravnega sveta delniške družbe Union, ki jih je novi najemnik z veseljem sprejel. Z opustitvijo Unionske kleti je postala zadruga zakopan ogenj v pepelu — potem je šlo načelstvo še dalje, hotelo je na vsak način zadrugo razdružiti. Tukaj se je oglasila javnost in Vipavci, ki dobro poznajo pomen Deželne vin. zadruge v Ljubljani, so zaklicali škodoželnežem: „Roko proč od naše zadruge!“

In izvanredni občni zbor 19./II. 1919 se je, kakor smo čitali v Slovencu št. 44. izven dveh gospodov Šušteršičevega kova, ves pridružil javnosti in Vipavcem. S tem je padla točka dnevnega reda „razdružitve in likvidiranje“ v vodo in upamo, da se nikdar več ne prikaže. Zadruga ostane, misliti pa moramo na njeno zopetno oživljenje in prihodnost. V prvi vrsti pride sedaj vprašanje, kako sestaviti novo načelstvo.

Tukaj naj se nam oprostí, da spregovorimo odkrito, ne oziraje se na levo ali desno: Skušnje so nas izučile, da pri zadrugah je vodstvo in načelstvo vse in če to ni na mestu, tudi še tako dobro urejena stvar lahko propade, to smo videli ravno pri Deželni vin. zadrugi. In zakaj, ker je bilo v načelstvu premalo pravih vinorejcev in praktičnih mož, in dosedaj, ako je tudi kdo bil, in imel najboljši namen, ni prišel do besede, ker mu je načelnik zadruge z odvetniškimi umetnostmi takoj zamoril besedo, če mu ni bilo kaj všeč. Zato je prišlo tako daleč. Unionske kleti ni več, katera je bila duša „Deželne vin. zadruge,“ ne radi tega, ker se je toliko vina potočilo, ampak ker je bila centrum, od koder

se je širil pravi sloves naših domačih vin. Sedanje načelstvo in vodstvo je pa s svojim delovanjem pokazalo nesposobnost voditi Deželno vin. zadrugo, zato naj odstopi, prej ko mogoče in naj naredi prostor spretnejšemu načelstvu, katerega dolžnost bode zopet urediti Deželno vin. zadrugo.

Ko bode novo načelstvo izvoljeno, hočemo kot priprosti ali praktično izkušeni vinorejci in zadrugarji povedati svoje mnenje, kako naj se zopet uredi zadruga, da bode v resnici prava zastopnica naših vinorejcev.

Jože Cotič.

Naredba celokupne deželne vlade za Slovenijo o ustanovitvi komisije za terjatve proti bivšemu erarju in proti novim državam na ozemlju nekdanje Avstro-Ogrske.

§ 1.

V svrhu ugotovitve in pomoči pri iztirjanju terjatev, ki jih imajo državljani v območju deželne vlade za Slovenijo v Ljubljani iz kakršnegakoli pravnega naslova proti bivšemu c. kr. in c. in kr. erarju in proti drugim državam na ozemlju nekdanje Avstro-Ogrske, sta se ustanovila „komisija za terjatve proti bivšemu erarju“ v Ljubljani in urad, ki ga vodi komisija, z istim namenom.

§ 2.

Sestava komisije je ta-le:

- a) Načelnik komisije in njegov namestnik, ki ju imenuje predsedništvo deželne vlade za Slovenijo v Ljubljani;
- b) dva zastopnika industrije, ki ju imenuje „Zveza industrijalcev na slovenskem ozemlju kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev“;
- c) dva zastopnika trgovine, ki ju imenuje trgovska in obrtniška zbornica v Ljubljani;
- č) dva zastopnika obrti, ki ju imenuje urad za pospeševanje obrti v Ljubljani;
- d) dva zastopnika poljedelcev, ki ju imenuje poverjenišvo za kmetijstvo;
- e) zastopnik poverjenišva za pravosodstvo;
- f) zastopnik vojaške intendance, ki ga imenuje vojaške poveljništvo v Ljubljani;
- g) zastopnik finančne prokurature v Ljubljani.

§ 3.

V področje komisije spadajo vse terjatve proti dolžnikom, omenjenim v prvem odstavku, najsi izvirajo te terjatve iz kakršnegakoli zasebnopravnega ali javnopravnega naslova, tako na primer:

- a) zahtevki na izpolnitev pogodb in odškodninski zahtevki vsled neizpolnitve ali vsled protipogodbene izpolnitve;
- b) zahtevki na povračilo škode, ki so jo strankam povzročile priprave za izpolnitev njih pogodbenih dolžnosti napram bivšemu erarju, če je bila izpolnitev teh pogodb brez krivde strank preprečena vsled razsula stare države;
- c) terjatve za vojne dajatve vsake vrste, zlasti terjatve za dajatve na podstavi zakona z dne 26. decembra 1912., drž. zak. št. 236, nadalje odškodnine za vsakršne zaplembe, izvršene po bivših oblastih ali po oblastih novih držav na ozemlju nekdanje Avstro-Ogrske;

- c) odškodnine za vsako škodo, provzročeno po organih ali po osebah, za katere odgovarja bivši erar ali pa nove države na ozemlju nekdanje Avstro-Ogrske, zlasti tudi za škodo, prizadeto politično preganjanim osebam;
- d) vojne škode na Koroškem in Goriškem.

§ 4.

Komisija in urad imata nalogo:

- a) da zbereta vse terjatve, omenjene v odstavku 3. te naredbe, kolikor pritičejo državljanom v območju deželne vlade za Slovenijo v Ljubljani;
- b) da pospešitu ugotovitev teh terjatev, bodisi sodnim ali upravnim ali pa poravnalnimi pótmi, ter da nasvetujeta vse v to svrhu potrebne izpremembe upravnega in civilnopravnega postopka ter materialno pravnih doiočil (pasivna legitimacija zastopstvo, podsodnost, okrajšava postopka itd.);
- c) da delata s posredovanjem vlade in če treba v sporazumu z vladami novih držav na ozemlju nekdanje Avstro-Ogrske, da pridejo te terjatve do plačila;
- e) da organizirata za potrebne interese eventualno kreditno pomoč na podstavi teh terjatev ter gresta odškodovaneem tudi sicer na roko, da se ognejo gospodarskemu polomu;
- d) da dajeta nasvete in mnenje v vseh teh smereh;
- e) da pomagata interesentom, kjer je na razpolago za dotično terjatev obstoječe konkretno pokrije.

§ 5.

Komisija deluje v skupnih sejah, je sklepčna, če je navzočnih pet članov, in sklepa z večino glasov. Notranji poslovni red komisija sicer določi sebi in uradu sama. Troške krije deželna vlada v Ljubljani.

V Ljubljani, dne 17. februarja 1919.

Dr. Brejc s. r., predsednik.

Prelat **Kalan** s. r.

Dr. Ravnihar s. r.

Dr. Žerjav s. r. podpredsednik.

Dr. Verstovšek s. r.

Tudi zadružništvo ima terjatve in sicer deloma popolnoma ugotovljene doloma še sporne do bivšega erarja, in ima torej velik interes na tem, kako se bo to vprašanje rešilo.

Pri reševanju tega vprašanja bi se moralo zadružništvo v toliko še posebno vpoštovati, ker so drugi upniki pri svojih kupčijah z bivšim erarjem delali velike dobičke, dočim je zadružništvo postopalo tudi nasproti državi preveč po zadružnih načelih in ni zadosti iskalo dobička, po drugi strani pa je bila bivša država z vojaštvom in vsemi organi vred veliko bolj prijazna zasebnemu kapitalu kot zadružništvu. Zato bi bilo v tem oziru treba zadružne interese posebno varovati in bi spadali v to komisijo na vsak način tudi zastopniki zadružništva.

=== Zadružni in gospodarski pregled. ===

O Zadružni centrali. Ko se je zrušila stara monarhija in uresničila zahteva troimenega naroda, po združitvi v eni državi, je uvidela tudi separatistična struja v zadružništvu, da Zadružna centrala nima več pravice do obstoja.

Zadružna centrala je sklenila likvidirati. Ko je pa začela svoj sklep izvrševati, so

se pokazale težave. Centrala je namreč zadnje vojno leto osnovala svoj blagovni odelek. Hotela je v časih, ko je bilo že skoraj za vsake vrste blago pomanjkanje, svojim članicam preskrbeti raznovrstnega blaga zlasti živil in obleke in jih na ta način prav posebno pridobiti in prikleniti nase. Živila in blago za obleke je dobivala na ponudbo

za različno drugo blago, vsled tega se je začela zanimati tudi za drugo blago in je na ta način zabredla vedno globlje v blagovno trgovino. Storila je pri tem stari zadružni greh, da si ni priskrbelala za tako delo primernih strokovno izvežbanih moči. Tudi njeno načelstvo za tako poslovanje ni bilo primerno, svojo tekmo z Zadružno zvezo je bila namreč svoj čas začela s parolo, da ni pravilno, da z zadružnim premoženjem gospodarijo nekateri gospodje v Ljubljani, zato je sama sestavila načelstvo in nadzorstvo iz zadrugarjev po celi deželi. Tako načelstvo in nadzorstvo pa je moralo postati okorno, ker je težko doseči v takih razmerah pogoste sklepčne seje, blagovni promet pa nujno terja izvršilne organe, ki so po potrebi takoj pri rokah.

V takih razmerah je naravno, da je ne nadir konec vojne, ki je kolikor toliko neprijetno zadel vse trgovce z blagom razen tistih, ki so se z blagovno trgovino pečali vsa vojna leta in se krepko okožili, posebno občutno zadel Zadružno centralo.

Glas o težkočah pri zadružni centrali se je po bliskovo raznesel širom cele domovine. Škodoželjneži, sovražniki zadružne misli, pa tudi nevedneži so se z veliko vnemo lotili prijetnega opravila storjeno škodo po možnosti povečati. Ker so bili glavni povzročitelji obenem voditelji politične struje, proti kateri se je obračala jeza naroda, so mislili nekateri, da izvršujejo hvaležno delo, če širijo požar in večajo število nedolžnih žrtev, ker bo maščevanje nad glavnimi krivci potem tem večje.

Za prave zadrugarje je bilo stališče takoj dano in jasno. Najprej je bilo treba vse storiti, da se ohrani zaupanje ljudstva vsaj v tisti del zadružništva, ki ni bil prizadet, neomajano in nedotaknjeno. Zlobneži, in teh v takih pritikah nikoli ne manjka, so bili namreč takoj pri rokah z napačnim posploševanjem in zlobnim zamenjavanjem. Treba je bilo takoj pouka in pojasnjevanja.

Zadružna solidarnost je terjala, da se tudi razburjenje v prizadetem zadružništvu ne veča in pretirava po nepotrebnem, ampak da se kar najhitreje doseže hladnokrvnost, ki je potrebna, da se storjena škoda omeji

in po možnosti popravi in zaceli. Vsak iskren zadrugar je takoj pojasnjeval, da je pri vlagateljih, ki niso včlanjeni pri včlanicah Zadružne centrale, vsako razburjenje in vsak strah odveč.

Zadružna zveza je takoj pogrnila plašč krščanskega pozabljenja na dejstvo, da je bila centrala ustanovljena z namenom ugonobiti zvezo, in je svoji tovarišici priskočila na pomoč. Prevzela je zanjo denarno izravnavo, pomagala je pri ugotavljanju njenega stanja, pomagala je z nasveti in posredovanji. Kmalu je uvidela, da je potrebna temeljita izprememba, da sedanje načelstvo ni primerno za likvidacijo, da ~~se~~ centrala sama sploh ne bo mogla pomagati. Po dosedaj veljavnih zakonih in naredbah more nastopiti v takih slučajih v imenu javnosti samo sodna oblast, ki pa po dosedanjih izkušnjah sicer doseže pravici zadoščenje, prizadetim pa veliko več škode kakor dobička. Zadružništvo tvori z ozirom na sodno upravo važno izvensporno snov, ki je kakor vse izvensporne zadeve mnogo bolj upravnega kot pravnega značaja. Javnost bo gotovo za to, da se to vprašanje reši na tak način, da nedolžni ljudje ne bodo škode trpeli, da bi pa pravi krivci brez kazni ostali, v kolikor bi se krivda dognala, pa ne bo nihče zagovarjal. V kolikor so obstoječi predpisi v tem vprašanju neprimerni, jih bo treba spremeniti in prilagoditi.

Prehodne odredbe za pripravo agrarne reforme. „Službene novine“ so 27. svečana t. l. priobčile naredbo, ki počenja začasno in pripravlja končno ureditev agrarnega vprašanja. S to naredbo se odpravlja kmetstvo (tlačansko razmerje v Bosni-Hercegovini in kolonsko razmerje v Primorju). Določila o razdelitvi velikih posestev so premalo jasna in imajo bolj značaj smernice. Razdelila bi se fidejkomisna posestva, velika posestva, ki jih lastniki ne obdelujejo sami in velika posestva, ki so jih vojni dobičkarji med vojno z vojnimi dobički nakupili. Gozdna posestva bi ostala državna last, bližnji posestniki bi dobili pravico drvarjenja in paše v njih. Mejaši in sosedje eraričnih gozdov za tako rešitev ne bodo posebno navdušeni. —

Vojna posojila in bilance. Po odloku bivšega finančnega ministrstva od 30. maja 1917 št. 67.662 je zadrugam dovoljeno staviti vojna posojila v bilanco do leta 1926 v nabavni vrednosti. Ta odlok še ni bil razveljavljen, vendar bodo zdrave zadruge same skušale bilance kar najhitreje uravnati po dejanskih razmerah.

Varstvo valute Na Dunaju se je ustanovilo posebno društvo z namenom prepričati, da vrednost bankovcev in vojnih posojil ne bi več padala. Imenuje se „Währungsschutz“. Tudi kmečki zadrugarji so zastopani v odboru in nemške zadruge društvo vneto podpirajo. Koliko uspeha bo moglo društvo doseči, je težko prorokovati.

O združništvu v Združenih državah severoameriških. Najvišja organizacija ameriškega združništva je Amerikanska združna zveza v Novem Jorku, ki zadnja leta mnogo stori za razširjanje združništva. Združno gibanje v Ameriki je namreč še zelo mlado. Do l. 1910 je bila Amerika glede združništva nekako na isti stopinji, kakor Tvrčija ali Abesinija, danes pa štejejo Združene države že mnogo nad 1000 konzumnih zadrug. Konzumno združništvo se v tem svetu po dosedanjih poročilih razvija najbolj v onih industrijskih in vobče podjetniških krogih, ki so močno oddaljeni od večjih mest in vobče od večjih prometno važnih krajev. Obstoji tudi že pet nakupnih central za konzumne zadruge. Izmed tujih priseljencev so v združnem pogledu Finci najmarljivejši. Le-ti imajo sami nad 150 konzumnih zadrug z mnogimi lastnimi podjetji in mnogimi hišami, kjer se vrše predavanja in poučne zabave. Imajo tudi lastno zvezo, ki izda letno združnih publikacij za 100.000 dolarjev, kakor poroča zgoraj imenovana Amerikanska združna zveza. O kmetijskem združništvu je malo poročati, vendar se zveza trudi organizirati tudi farmerje. Ena taka zadruga z 3500 člani že posluje in se bavi s skupno prodajo pridelkov. Zveza si stavi nalogo organizirati farmerje tako, da bodo lahko stopiti direktno v kupčijske odnose s konzumenti brez posredovanja zasebne trgovine. V splošnem pa zastopa zveza v prvi vrsti koristi konzumnih zadrug,

seznanja Ameriko z uspehi konzumnega združništva v Evropi in z načeli, na katerih je to združništvo organizirano v starem svetu. Da se amerikanska javnost vedno bolj zanima za združništvo, dokazuje značilno dejstvo, da je dnevnik „New York City“ pred kratkim razpisal dve nagradi za tista dva čitatelja, ki bodeta poslala listu najboljši pismi o konzumnih zadrugah. S.

30.000 kmetijskih zadrug v Nemčiji. To število se je doseglo v oktobru 1918. Koncem oktobra jih je bilo že 30.015 in sicer:

- 94 združnih zvez
- 18358 kreditnih zadrug
- 3575 mlekarških zadrug
- 3166 nakupnih in prodajnih zadrug
- 4822 raznih drugih zadrug.

Te zadruge štejejo vsega skupaj približno 2·9 milijona članov. Gotovo je, da je med člani tudi mnogo nekmetovalcev, obrtnikov, uradnikov. Nadalje je treba uvaževati, da se je pri zadnjem štetju poklicev naštel v celi Nemčiji okroglo 6 milijonov kmetovalcev. Iz tega sledi, da stoji še najmanj polovica nemških kmetovalcev izven zadrug in da je za razvoj kmetijskega združništva tudi v Nemčiji še dovolj prostora. S.

Češkoslovensky svaz mlékarských jednot (češkoslovaško zvezo mlekarških združenj) so ustanovili češki zadrugarji v Pragi. V zvezo vstopijo dosedanje deželne mlekarške organizacije iz Češke, Moravske in Šlezije in mlekarška zveza na Slovaškem, ki se bo ustanovila čimprej. Namen zveze je pospeševati združno organizirano delo za povzdigo mlekarstva.

Denarna centrala nižjeavstrijskih obrtnih zadrug se je ustanovila v novembru 1916 kot družba z omejeno zavezo z glavnico 840.000 K, ki se je l. 1917 povišala na 900.000 K. Poročilo pravi, da se je izbrala ta oblika radi tega, „ker so nižjeavstrijski deželni odbor in zadruge, ki so nastopile kot proponentje, na podlagi praktičnih izkušenj, bile prepričane, da se mora pri nameravanem obsegu podjetja na vsak način voliti postavno najtrdnjša oblika združenja.“ Družbenikov je 99 in sicer: 31 produktivnih zadrug, 23 stanovskih obrtnih zadrug, 19 nakupnih in prodajnih zadrug,

14 kreditnih zadrug in 12 raznih obrtnih društev in korporacij. Glasom družbene pogodbe se dovoljujejo posojila le obrtnim organizacijam, kakor obrtnim zadrugam (gospodarskim in stanovskim) in obrtnim društvom. Bilančno stanje koncem prvega poslovnega leta t. j. koncem 1917 znaša že nad pet in pol milijona kron. S.

Glasovalna pravica v zadrughih zvezah je še zelo neenakomerno in nepopolno urejena. Po navadi določajo pravila, da ima vsaka članica zveze na občnem zboru en glas. Taka določba je seveda zelo nepravična, ker ima lahko ena članica samo desetorico, druga pa na tisoče zadrušnikov. Drugod določajo, da ima vsaka članica toliko glasov, kolikor je vplačala pri zvezi deležev, pri čemer se vsaki zadrugi dovoli vplačati poljubno število deležev. Tudi taka ureditev je seveda zelo pomankljiva. Kajti je treba v vsakem slučaju pravičen ključ za delitev glasovalne pravice; zdravo podlago za pravičen ključ pa tvori po dosedanjih izkušnjah le število članov posamezne zadruge. To so upoštevali tudi socijalistični poslanci finskega parlamenta, ko so predlagali zakonito ureditev tega vprašanja v tem smislu, da imej pri istih zadrugah, kojih članstvo tvorijo izključno ali deloma zadruge, vsaka včlanjena zadruha toliko glasov, kolikor ima zadrušnikov. Socijalisti tvorijo večino finskega parlamenta, vsled česar ni dvomiti, da bo tak predlog sprejet.

Zadruge za prodajo jajc so v Nemčiji zelo razširjene. Posebno mnogo jih je na Hanoveranskem. V tej provinci jih je

bilo pred vojsko 145. Vsled vojske je seveda tudi ves promet z jajci prešel v javno oblast. Toda na Hanoveranskem je vlada dotične posle po veliki večini prenesla na zadruge. Vzorno baje deluje jajčarska zadruha v Coppenbrügge. Ustanovljena l. 1909 je že prvo leto prodala 76.581 jajc. L. 1914 je štela 143 članov in je prodala 348.189 jajc. Od tega leta naprej je začel promet padati in je l. 1917 sprejela le še 131.240, dasiravno je kot uradna poslovalnica med vojsko sprejemala blago tudi od nečlanov. Vendar odpade na sledeče v l. 1917 le 22.160 komadov jajc, iz česar se da sklepati da je ogromna večina pridelovalcev včlanjena v zadruge. Iz poslovanja samega je omeniti, da so zadruge pred vojsko zaračunavale jajca članom po teži. Po uradni ureditvi tega prometa pa se je ukazalo plačevati po komadu. Posledica je bila, da so prinesli ljudje v zadruge le drobno blago, velika jajca pa so si obdržali. Zaračunavanje jajc po teži daje nekaj več dela, a je edino pravično in razunttega spodbuja člane k izboljševanju perutninarstva. Nemci mislijo, da se bo perutninarstvo v Nemčiji po vojski zelo razvilo.

Pravijo, da jih je vojska naučila mnogo bolj štedljivo postopati s perutninsko krmo, razunttega da jih je naučila rabiti razna krmila, ki poprej niso bila znana, a so se dobro obnesla. Ker bo Nemčija zopet navezana na uvoz jajc iz inozemstva, zato se upa, da se bodo jajčarske zadruge po vojski še boljše razvijale. Kajti Nemčija hoče tudi glede tega pridelka uvoz omejiti na minimum, ako ga že ni mogoče popolnoma opustiti.

Razglas.

Podpisana zadruha razglašča, da bo obrestovala hranilne vloge od 1. aprila 1919 dalje

članom po $1\frac{3}{4}\%$
nečlanom po $1\frac{1}{2}\%$

Vlagateljem, ki se ne strinjajo z znižanjem obrestne mere, je dano na prosto voljo, dvigniti pred potekom tega roka svoje vloge.

Hranilnica in posojilnica pri sv. Mihaelu poleg Šoštanja,

registrovana zadruha z neomejeno zavezo.

Razglas.

Podpisana zadruha razglašča, da obrestuje hranilne vloge od 15. februarja 1919 dalje

po $1\frac{1}{2}\%$

Vlagateljem, ki se ne strinjajo z znižanjem obrestne mere, je dano na prosto voljo, svoje vloge dvigniti pred potekom tega roka.

Hranilnica in posojilnica na Dobravi pri Kropi,

registrovana zadruha z neomejeno zavezo.

Razglas.

Podpisana zadruga razglašá, da bo obrestovala hranilne vloge od 1. marca 1919. dalje

po 1 1/2 0/0

Vlagateljém, ki se ne strinjajo z znižanjem obrestne mere je dano na prosto voljo, svoje vloge dvigniti pred potekom tega roka.

Ljudska hranilnica in posojilnica v Zagorju ob Savi,
registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

Razglas.

Podpisana zadruga razglašá, da bo obrestovala hranilne vloge od 1. marca 1919. dalje

po 1 1/2 0/0

Vlagateljém, ki se ne strinjajo z znižanjem obrestne mere je dano na prosto voljo, svoje vloge dvigniti pred potekom tega roka.

Kmečka hranilnica in posojilnica v sv. Tomažu pri Ormožu,
registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

Razglas.

Podpisana zadruga razglašá, da bo obrestovala hranilne vloge od 1. marca 1919.

po 1 1/2 0/0

Vlagateljém, ki se ne strinjajo z znižanjem obrestne mere, je dano na prosto voljo, svoje vloge dvigniti pred potekom tega roka.

Ljudska hranilnica in posojilnica v Rečici ob Savinji,
registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

Razglas.

Hranilnica in posojilnica v Loki pri Zidanem mostu

registrovana zadruga z neomejeno zavezo, bo od 15. februarja 1919 naprej vloge obrestovala

po 1 0/0

Vložnikom je na voljo dano, svoje vloge dvigniti.

Razglas.

Podpisano zadruga razglašá, da obrestuje hranilne vloge

po 2 0/0

Vlagateljém, ki se ne strinjajo z znižanjem obrestne mere, je dano na prosto voljo, da dvignejo svoje vloge.

Hranilnica in posojilnica v Loškem potoku
registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

Razglas.

Podpisana zadruga razglašá, da bo obrestovala hranilne vloge od 1 aprila 1919 dalje

po 1 1/2 0/0

Vlagateljém, ki se ne strinjajo z znižanjem obrestne mere, je dano na prosto voljo, svoje vloge dvigniti pred potekom tega roka.

Hranilnica in posojilnica v Bučki
registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

Vabilo na XIX. redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Šmartnu pri Litiji.

registrovane zadruge z neomejeno zavezo, ki se vrši dne 23. marca 1919 ob 1/23 uri popoldne v posojilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega obč. zbora.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
4. Volitev načelstva in nadzorstva.
5. Sprememba pravil.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navodenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure pozneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno skopal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor

Kmetijskega društva v Hrašah,
registrovane zadruge z omejeno zavezo, ki se bo vršil dne 23. marca 1919 ob 3 popoldne v društvenem domu v Smledniku.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Vabilo na redni občni zbor

Prvega delavskega konsumnega društva na Jesenicah,
registrovane zadruge z omejeno zavezo, ki se bo vršil dne 30. marca 1919 ob pol 4. uri popoldne v Delavskem domu.

Dnevni red:

1. Prememba pravil.
2. Slučajnosti.

Vabilo na XXII. redni občni zbor
Hranilnice in posojilnice v Rovih,
registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se vrši na praznik dne 25. marca 1919
ob 3. uri popoldne v društveni dvorani.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva
5. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih združnikov.

Vabilo na občni zbor

Posojilnice pri Sv. Lenartu v Sl. g.,
registrirana zadruga z neomejeno zavezo,
ki se vrši dne 22. aprila 1919 ob 2 ure
popoldne v združni pisarni.

Dnevni red:

1. Prečitane zapisnika zadnjega ob-
čnega zbora.
2. Poročilo pregledovanja računov.
3. Poročilo načelstva.
4. Razdelitev čistega dobička.
5. Volitev novega odbora in nadzorstva.
6. Predlogi in nasveti.

V slučaju nesklepčnosti vrši se tri tedne
pozneje t. j. 13. maja 1919 drugi občni zbor,
ki bo sklepčen pri vsakem številu navzočih
ndov.

Vabilo na redni občni zbor

Posojilnice v Žužemberku,
registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 6. aprila 1919. ob 3. uri
popoldne v posojilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje revizijskega poročila.
2. Čitanje in odobrenje zapisnika o
zadnjem občnem zboru.
3. Poročilo načelstva.
4. Poročilo nadzorstva.
5. Odobritev računskega zaključka za
l. 1918.
6. Volitev nadzorstva.
7. Slučajnosti.

Ako ta občni zbor ob navedenem času
ne bi bil sklepčen vrši se pol ure kasneje
na istem mestu in po istem dnevnem redu
drug občni zbor, ki bo v smislu § 40 za-
družnih pravil veljavno sklepal ne glede na
število navzočih združnikov.

Vabilo na redni občni zbor

**Električno strojne družbe v Poljanah
nad Škofjöloko,**

registrirane zadruge z omejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 30. marca 1919. ob 3.
uri popoldne v šoli v Poljanah.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Odobritev računskega zaključka za
l. 1918.
3. Volitev nadzorstva.
4. Poročilo o izvršeni reviziji.
5. Prememba pravil.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem
času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje
na istem mestu in po istem dnevnem redu
drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne
glede na število navzočih združnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Posojilnice na Frankolovem,
registrirane zadruge z neomejeno zavezo
ki se bo vršil v nedeljo dne 30. sušca 1919.
ob 3 uri popoldne v uradnih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o
zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Predložitev in odobrenje računskega
zaključka 1918.
4. Volitev članov v načelstvo in nad-
zorstvo.
5. Prosti predlogi.

Ako bi ta občni zbor ne bil sklepčen,
vrši se eno uro pozneje drugi občni zbor
na istem mestu in z istim dnevnim redom,
ki pa bo veljavno sklepal ne glede na šte-
vilo navzočih združnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice na Bučki
registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki bo dne 19. marca 1919 ob 3 uri popoldne
v posojilničnem prostoru.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem
zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobrenje računskega zaključka za
l. 1918.
4. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem
času ne bil sklepčen, vrši se v istem pro-
storu in z istim dnevnim redom pol ure
pozneje drugi občni zbor, ki bo veljavno
sklepal ob vsakem številu vdeležnikov.

Vabilo na redni občni zbor

**Hranilnice in posojilnice pri sv. Mihaelu
poleg Šoštanjja,**

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se bo vršil v nedeljo, dne 27. aprila 1919.
ob pol 9 uri popoldne v uradnih prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev rač. zaključka za leto 1918.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Prememba pravil.
6. Predlogi in slučajnosti.

Če bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure pozneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Vabilo na redni občni zbor

**Šentpeterske hranilnice in posojilnice
v Ljubljani,**

ki se bo vršil dne 30. marca 1919. ob 3.
uri popoldan v posojilnih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in računskega pregledovalca.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
4. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice na Vurbergu,
registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 27. aprila 1919 ob 3.
uri popoldne v Vumbahu št. 2.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ne bil sklepčen ob navedenem času, se vrši pol ure pozneje drugi občni zbor na istem mestu in po istem dnevnem redu, ki bo veljavno sklepal ne glede na število zadrušnikov.

Vabilo na redni občni zbor

**Kmetijskega strojnega društva v Blatni
Brezovici,**

registrirane zadruge z omejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 6. aprila 1919 ob 4.
uri popoldne v Blatni Brezovici h. št. 27.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Odobritev rač. zaključka za l. 1918.
3. Volitev načelstva.
4. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Vabilo na občni zbor

Živinorjske zadruge v Kanderšah,
registrirane zadruge z omejenim poroštvom,
ki se bo vršil dne 6. aprila 1919. ob 3 uri
popoldne v mlekerskem poslopju v Vidregi.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora.
2. Poročilo odbora.
3. Odobrenje rač. zaključka za l. 1918.
4. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem prostoru in z istim dnevnim redom drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor

Kmetijskega društva za Kranj in okolico,
registrirane zadruge z omejeno zavezo,
kateri se ima vršiti v nedeljo dne 30. marca
1919. popoldan ob pol četrti uri v prostorih
g. Kuralta v Kranju.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1918.
4. Odstavljenje treh članov načelstva in zopetno izvolitev treh članov.
5. Proračun za leto 1919. in sklepanje, koliko naj plačajo od delavne ure strojev člani in koliko nečlani.
6. Določitev plače strojniku in delaveu pri strojih.
7. Poročilo o nakupu novega motorja in končno veljavno sklepanje tega nakupa.
8. Raznosterosti.

Ako pa bi ta občni zbor ne bil sklepčen ob določenem času se pa vrši pol ure pozneje drug z istim sporedom ter končno veljavno in brezpogojno sklepal.

♥ Tiskovine vseh vrst ♥

kakor: časopise, knjige, brošure, cenike, lepake, letake, vsprede, tabele, račune, kuverte in pisemski papir s firmo, vizitke, naslovnice,

♥ računske zaključke ♥

in vsa v to stroko spadajoča
dela izvršuje ukusno in ceno

„Zvezna tiskarna“

: v LJUBLJANI, Stari trg šte. 19. :

V zalogi ima tiskarna tudi vse po najnovejših predpisih izvršene obrazce za slavne občinske urade, aprovizačne odbore, cestne odbore, zadruga, gg. trgovce, odvetnike in notarje, gostil-
===== ničarje itd. =====